

Editörler

Doç. Dr. Pınar Bağçeli Kahraman - Doç. Dr. Vedat Bayraktar

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ EDEBİYATI

Yazarlar

Doç. Dr. Gülhan Güven
Doç. Dr. Mehmet Ulucan
Doç. Dr. Pınar Bağçeli Kahraman
Doç. Dr. Vedat Bayraktar
Dr. Öğr. Üyesi E. Hande Aydos
Dr. Öğr. Üyesi Evren Karataş Ülger
Dr. Öğr. Üyesi Murat Bartan
Dr. Öğr. Üyesi Özge Özel
Dr. Öğr. Üyesi Zübeyde Doğan
Öğr. Gör. Dr. Gülseren Erhan
Öğr. Gör. Dr. Mehmet Gültekin
Arş. Gör. Dr. Ayşegül Deniz

Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı

Editörler : Doç. Dr. Pınar Bağçeli Kahraman-Doç. Dr. Vedat Bayraktar

ISBN : 978-625-7825-67-2
Baskı : Assum Basım ve Mücellit
Basım Sayısı : 1.Baskı, 2022

©Tüm Hakları Saklıdır. Bu kitabın bütün hakları Lisans Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Bağçeli Kahraman, Pınar - Bayraktar, Vedat

Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı

Editörler : Pınar Bağçeli Kahraman - Vedat Bayraktar

1.Basım. XII + 284 s. 16x23,5 cm. Kaynakça var, izin yok.

ISBN : 978-625-7825-67-2

1. Çocuk edebiyatı, 2. Çocuk edebiyatı ürünleri, 3. Okuma alışkanlığı

Lisans Yayıncılık

Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A

Avcılar-İSTANBUL

Tel: 0212 619 18 38

e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr

www.lisansyayincilik.com.tr

Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı

Editörler:

Pınar Bağçeli Kahraman / *Bursa Uludağ Üniversitesi*

Vedat Bayraktar / *Gazi Üniversitesi*

Bölümler ve Yazarlar

1.Bölüm:

Evren Karataş Ülger / *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi*

2.Bölüm:

Mehmet Ulucan / *Fırat Üniversitesi*

3.Bölüm:

Gülhan Güven / *Gazi Üniversitesi*

4.Bölüm:

Zübeyde Doğan / *Dokuz Eylül Üniversitesi*

5.Bölüm:

Ayşegül Deniz / *Hacettepe Üniversitesi*

6.Bölüm:

Murat Bartan / *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi*

7.Bölüm:

Gülseren Erhan / *İnönü Üniversitesi*

8.Bölüm:

Özge Özel / *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

9.Bölüm:

Mehmet Gültekin / *Adıyaman Üniversitesi*

10.Bölüm:

Vedat Bayraktar / *Gazi Üniversitesi*

11.Bölüm:

E. Hande Aydos / *İstanbul Kültür Üniversitesi*

12.Bölüm:

Pınar Bağçeli Kahraman / *Bursa Uludağ Üniversitesi*

ÖNSÖZ

Geçmişten günümüze öykü, destan, türkü, atasözleri, şiir gibi farklı edebiyat ürünlerinin aktarılma yoluyla devamlılığının sağlandığı ve matbaanın bulunması ile bu ürünlerin yazılı hâle de geldiği bilinmektedir. Çocuk edebiyatına olan ilginin resimli kitap, masal, çizgi roman gibi farklı türlerde yazılan çocuk kitapları ile beraber 20. Yüzyıl'da geliştiği görülmektedir. Özellikle günümüzde çocuk için yazmaya başlayan yazarların çocuk edebiyatının gelişmesine önemli katkıları bulunmaktadır.

Çocuğun hayatında önemli bir yere sahip olan çocuk edebiyatı, çocuğun başarılı bir birey olmasında, kişiliğinin gelişmesinde ve öğrenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak yazılmış çocuk edebiyatı türleri, çocuğun bilişsel, sosyal, duygusal gereksinimlerini, yaratıcılığını karşılamakta ve onun olumlu yönde gelişimine katkı sağlamaktadır. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri çocukların sözcük bilgilerini arttırarak dil becerilerini geliştirmektedir. Bu açıdan çocuğun yaşına ve gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanmış, merak uyandıran çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuk üzerinde olumlu etkisi olacaktır. Özellikle erken çocukluk dönemi çocuklarının ilgisini çekebilecek nitelikli resimli çocuk kitapları, çocukların hayatı öğrenmesi ve okuma alışkanlığı kazanmasında önemli rol oynamaktadır. Yetişkinlerin resimli çocuk kitabı seçmede doğru yönlendirilmeleri, çocukları ile nasıl kitap okuyabilecekleri konusunda bilgilendirilmeleri özellikle okuma alışkanlığının sağlanması açısından gerekmektedir.

Hazırlanan bu kitap ile okul öncesi eğitim ve ilkokulun ilk kademelelerini içine alan erken çocukluk dönemi sürecinde öğretmen adayları, öğretmenler, ebeveynler ve çocukla ilgilenen diğer yetişkinlerle çocuk edebiyatının önemi, çocuk edebiyatı türleri, resimli çocuk kitaplarının türleri ve seçimi, kitap seçiminde ebeveyn ve öğretmenlerin rolü, kitap okuma teknikleri, farklı materyallerle kitap okuma, özel konularda yazılmış kitaplara yönelik örnekler ve kütüphane kullanımı konularında bilgilerin paylaşılması amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında katkıda bulunan tüm meslektaşlarımıza ve bu çalışmayı organize aşamasından baskı ve dizgi aşamasına kadar her aşamayı takip eden Lisans Yayıncılık çalışanlarına teşekkür eder, kitabın bu alanda çalışan tüm akademisyenlere, çocuklarla çalışan öğretmen adaylarına, öğretmenlere, yetişkinlere ve çocuklarını yetiştiren ebeveynlere yol gösterici olması dileğiyle...

İstanbul, 2022

Editörler

Doç. Dr. Pınar Bağçeli Kahraman

Doç. Dr. Vedat Bayraktar

İÇİNDEKİLER

Önsöz

V

Bölüm 1

Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı Temel Kavramlar / *Evren Karataş Ülger*

1

1.1. Çocuk ve Çocukluk	1
1.2. Çocukluk Tarihi	2
1.2.1. Batı Dünyasında Tarihsel Olarak Çocuğa Bakış	2
1.2.2. Türk Toplumunda Çocuğa Yönelik Bakışın Tarihî Seyri	4
1.2.3. Günümüzde Çocuğa Bakış	6
1.3. Çocuk Edebiyatı	7
1.4. Çocuk Edebiyatının Tarihçesi	8
1.4.1. Batı Dünyasında Çocuk Edebiyatının Tarihî Seyri	8
1.4.2. Türk Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi	10
Yararlanılan Kaynaklar	18

Bölüm 2

Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı Türleri / *Mehmet Ulucan*

21

2.1. Şiir	23
2.2. Ninni	26
2.3. Masal	27
2.4. Destan	33
2.5. Efsane/Söylence	36
2.6. Fabl	38
2.7. Bilmece	39
2.8. Tekerleme	40
2.9. Fıkra	42
2.10. Biyografi ve Otobiyografi	44
2.11. Anı/Hatıra	47
2.12. Hikâye ve Roman	48

2.12.1. Çizgi Roman ve Çizgi Film	52
2.13. Gezi Yazıları/Seyâhatnâmeler	53
2.14. Doğa, Fen ve Başvuru Kitapları	54
2.15. Gazete ve Dergiler	56
2.16. Dramatizasyon ve Tiyatro	57
Yararlanılan Kaynaklar	59

Bölüm 3 Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı Yapıtlarında Bulunması Gereken Özellikler / Gülhan Güven	61
---	-----------

3.1. Resimli Hikaye Kitaplarının Dış Yapı Özellikleri	62
3.1.1. Boyutlar	62
3.1.2. Kâğıt	62
3.1.3. Kapak-Cilt	63
3.1.4. Sayfa Düzeni (Mizanpaj)	63
3.1.5. Harfler/Yazı	64
3.1.6. Resimler	65
3.2. Kitapların İç Yapı Özellikleri	67
3.2.1. Konu	67
3.2.2. Tema	69
3.2.3. Plan	70
3.2.4. Kahraman	70
3.2.5. Dil ve Anlatım	71
Yararlanılan Kaynaklar	77

Bölüm 4 Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatının Çocuğun Gelişim Alanlarına Katkısı / Zübeyde Doğan	79
--	-----------

4.1. Dil Gelişimi ve Çocuk Edebiyatı	80
4.2. Sosyal-Duygusal Gelişim ve Çocuk Edebiyatı	83
4.3. Bilişsel Gelişim ve Çocuk Edebiyatı	86
4.4. Fiziksel ve Psikomotor gelişim ve Çocuk Edebiyatı	87
4.5. Kitap Önerileri	88
Yararlanılan Kaynaklar	93

Bölüm 5 Erken Çocukluk Döneminde Resimli Çocuk Kitapları / Ayşegül Deniz	97
---	-----------

5.1. 0-3 Yaş Dönemine Yönelik Hazırlanan Resimli Kitaplar	98
---	----

5.2. Resimli Öykü Kitapları	104
5.3. Sessiz Kitaplar	116
5.4. Alfabe Kitapları	119
5.5. Sayma Kitapları	123
5.6. Fen ve Müracaat (Başvuru) Eserleri	126
Yararlanılan Kaynaklar	131

Bölüm 6
Farklı Materyaller kullanarak Hikaye Anlatma Teknikleri /
Murat Bartan

137

6.1. Materyal Kullanmadan Anlatım	138
6.2. Materyal Kullanarak Anlatım	140
6.2.1. Hikâye Kitabı ile Anlatım	141
6.2.2. Hikâye Kartı ile Anlatım	142
6.2.3. Hikâye Panoları ile Anlatım	143
6.2.4. Televizyon veya Film Şeriti İle Anlatma	144
6.2.5. Kuklalar ile Anlatma	145
6.2.6. Hikâye Önlüğü İle Anlatma	148
6.2.7. Teknolojik Aletler ile Anlatma	148
6.2.8. Storigami ile Anlatma	149
Yararlanılan Kaynaklar	151

Bölüm 7
Kitap Okuma Teknikleri ve Okuma Sonrası Etkinlikler /
Gülseren Sağsöz

153

7.1. Kitap Okuma Teknikleri	153
7.1.1. Sesli Okuma	154
7.1.2. Diyaloğa Dayalı Okuma	156
7.1.3. Tekrarlanan Etkileşimli Okuma	158
7.1.4. Dijital Kitap Okuma	160
7.2. Öykü Sonrası Etkinlikleri	161
7.2.1. Öykü Tamamlama ve Öykü Oluşturma	161
7.2.2. Kitapla İlgili Söyleşi ve Tartışma	162
7.2.3. Sanatsal Çalışmalar	164
7.2.4. Drama	165
7.2.4.1. Dramatizasyon	166
7.2.4.2. Sözsüz Oyun (Pantomim)	167
7.3. Uygulama Örnekleri	167
Yararlanılan Kaynaklar	184

Bölüm 8
Öyküleřtirme (Storyline) Yöntemi / Özge Özel **187**

8.1. Storyline Yönteminin Tarihçesi	187
8.2. Dünyada ve Türkiye’de Storyline Yöntemi	189
8.3. Storyline Yönteminin Yapısı	190
8.4. Storyline Yönteminde Öğretmenin Rolü	193
8.5. Storyline Yönteminin Planlanması	195
8.6. Çocuk Edebiyatında Storyline Yöntemi	196
Yararlanılan Kaynaklar	204

Bölüm 9
Özel Konulara Göre Yazılmış Çocuk Kitapları / Mehmet Gültekin **207**

9.1. Okuyucu Yanıt Teorileri	208
9.1.1. İşlemsel Teori	208
9.1.2. Yorumlayıcı Topluluklar Teorisi	209
9.1.3. Fenomonolojik Okuma Teorisi	209
9.1.4. Keyif Teorisi	210
9.2. Bishop’un Çocuk Edebiyatında Geliřtirdiđi Ayna ve Pencere Metaforu	210
9.3. Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatında Otantiklik	212
9.4. Farklılıkları İçeren Çocuk Kitapları Örnekleri	214
9.4.1. Farklılıklar Güzeldir Temalı Kitaplar	214
9.4.2. Özel Gereksinimli Bireyler Temalı Kitaplar	214
9.4.3. Geleneksel Kadın Rollerine Karşı Temalı Kitaplar	217
9.4.4. Kadın Rol Model Temalı Kitaplar	218
9.4.5. Geleneksel Erkek Rollerine Karşı Temalı Kitaplar	219
9.4.6. Mültecilik Temalı Kitaplar	219
9.4.7. Boşanma Temalı Kitaplar	220
9.4.8. Çocuk Hakları Temalı Kitaplar	222
9.4.9. Ölüm Temalı Kitaplar	222
9.5. Erken Çocukluk Döneminde Çeviri Kitapları	223
9.6. Erken Çocukluk Döneminde Farklılıkları İçeren Kitapların Seçimi	225
Yararlanılan Kaynaklar	227

Bölüm 10
Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatının İşlevi / Vedat Bayraktar **231**

10.1. Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Edebiyatının İşlevi	231
--	-----

10.2. Erken Çocukluk Döneminde Çocuğu Nitelikli Edebiyat Ürünleri ile Tanıştırma	234
10.3. Erken Çocukluk Döneminde Okuma Kültürünü Kazandırma	236
10.4. Okuma Kültürünün Oluşturulmasında Aile ve Öğretmenin Rolü	242
Yararlanılan Kaynaklar	245

Bölüm 11
Ebeveynlerin Çocuk Kitap İlişkisindeki Rolü ve Kitap Seçimi /
E. Hande Aydos

249

11.1. Erken Çocukluk Döneminde Resimli Kitaplar	249
11.2. Erken Çocukluk Döneminde Kitap Seçimi	250
11.3. Erken Çocukluk Döneminde Okuma Alışkanlığı	252
11.4. Erken Çocukluk Döneminde Okuma Alışkanlığı Geliştirmede Kitap Seçimi	254
11.5. Erken Çocukluk Döneminde Okuma Alışkanlığı Kazandırmada Ebeveynlerin Rolü	256
Yararlanılan Kaynaklar	262

Bölüm 12
Erken Çocukluk Döneminin Desteklenmesinde Çocuk
Kütüphaneleri / Pınar Bağçeli Kahraman

265

12.1. Çocuk Kütüphanelerinin Tarihi	268
12.2. Çocuk Kütüphanelerinin Özellikleri	270
12.3. Kütüphanelerin Çocukların Gelişimlerine Katkıları	273
12.4. Dil ve Okuryazarlık Becerileri Katkısı	273
12.5. Diğer Gelişim Alanlarına Katkısı	278
Yararlanılan Kaynaklar	281

